

Medlemsblad for Naturvernforbundet i Bærum

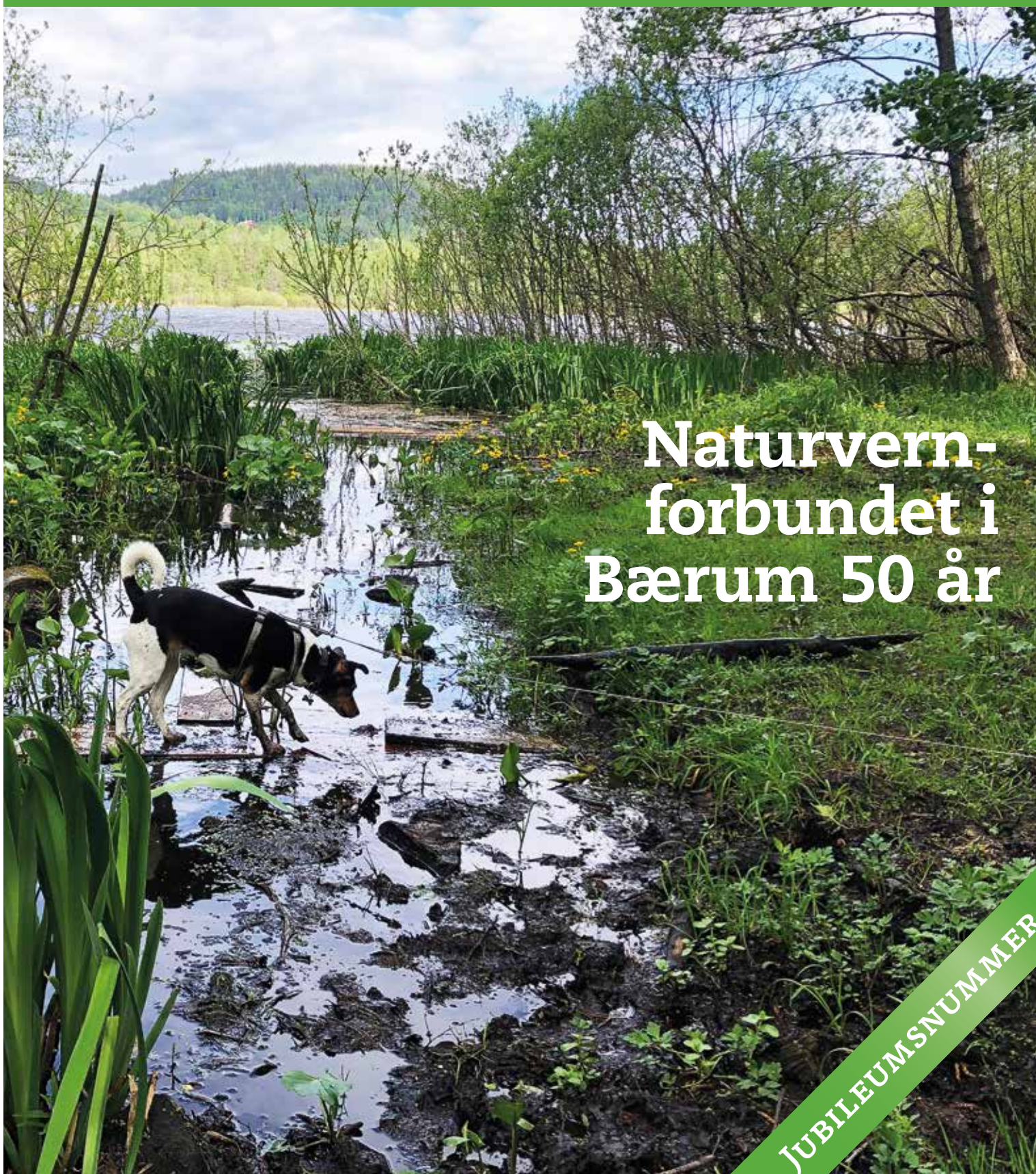
Nr. 2/2022 – utgitt i august

NØTTEKRÅKA

**Naturvern-
forbundet i
Bærum 50 år**

JUBILEUMSNUMMER

Naturvernforbundet i Bærum 50 år

I år er det 50 år siden Naturvernforbundet i Bærum (NiB) ble stiftet, 29. august 1972. Det ønsker vi å markere! Gjennom markeringen ønsker vi å nå ut til flere. Bevaring av naturen er avgjørende viktig for vår felles framtid. Natur og naturmangfold er grunnlaget for menneskenes eksistens, og nødvendig for å motvirke klimaendringene. Og vi må handle lokalt. Vi har ikke råd til å miste

KARI
BALKE
ØISETH
Styreleder
i NiB

mer av den verdifulle naturen i Bærum. Derfor er et mål om arealnøytralitet i Bærum viktig for oss. Det vil si null netto utbygging av natur og dyrket mark. Dette kan vi oppnå gjennom å øke gjenbruk av arealer som allerede er utsatt for inngrep, og gjennom å restaurere ødelagt natur. Kommunen bør føre arealregnskap og innføre arealavgift for å

redusere presset på naturen.

Noen mener at vi er en organisasjon som bare sier nei. Vi mener derimot at vi sier ja – til en bedre framtid for våre barn og barnebarn. Dette må vi formidle bedre!

I forbindelse med 50-års jubileet har vi ønsket å dokumentere historien vår. Historien for de første 30 årene ble utgitt i et eget jubileumshefte, som ligger tilgjengelig på hjemmesiden vår: <https://naturvernforbundet.no/noa/barum/>

Finn Otto Kvillum har påtatt seg arbeidet med å sammenfatte hva NiB har prioritert i de siste 20 årene. Denne historien, som er ganske omfattende, vil også bli tilgjengelig på hjemmesiden. Finn Otto er selv en del av historien, se eget jubileumsintervju.

Noen høydepunkter er likevel følgende:

I hele perioden har NiB forsøkt å påvirke planprosessene i kom-

munen i grønnere retning, gjennom hundrevis av **konkrete og etterrettelige høringsinnspill** – til kommuneplaner, kommunedelplaner og reguleringsplaner. Kommunen sier at vi er en viktig og respektert høringsinstans. Vi skulle nok ønske at det betydde enda mer gjennomslag.

NiB har gjennomført en **omfattende dugnadsinnsats**. Slåttedugnaden på Gjettembråten er beskrevet i en egen artikkel. Siden 2004 har vi fjernet kjempebjørnekjeks i store deler av vestre Bærum i samarbeid med kommunen. Årlige søppeldugnader har vi også.

Vi har utgitt en rekke **publikasjoner**. Medlemsbladet *Nøttekråka* utgis hvert år. Til 20- og 30-års jubileet ble det utarbeidet jubileumshefter, mens 40-års jubileet ble markert gjennom å utgi *Nøttekråkas Lille Turbok*. I 2010 utga vi *For naturen og for oss*, et hefte om naturmangfold, og vi har fått utarbeidet naturkart for Stubberud skogpark og Kolsås-Dælivann. I 2008 utga vi *Snarveier til trivsel – 150 grønne lunger i Bærum*.

Som ledd i 50-årsjubileet har NiB gjennomgått Bærums grønne lunger på nytt, i samarbeid med velle, og vil utgi en ny bok. Formålet er å skape forståelse for verdien av grønne lunger i nærmiljøet og å bidra til å sikre dem for framtida. Boka om grønne lunger skal være jubileumsgaven vår til Bærum kommune, til medlemmene våre, og til Bærums innbyggere.

Den nye boka, *Natur og trivsel – Grønne lunger i Bærum*, vil bli utgitt etter sommerferien, og vil bli tilgjengelig på jubileumsfesten vår 25. september på Sjøholmen. En invitasjon til festen står på siste side i dette bladet.

Festen er åpen for alle, og vi håper å se mange av medlemmene våre der!

NØTTEKRÅKA

NiBs hjemmeside er nå mer mobilvennlig. Inngangssiden er nyhetsside der vi legger ut saker kontinuerlig; høringsuttalelser, innspill/merknader til plansaker, presseklipp og arrangementer. I tillegg er det en mer statisk del av hjemmesiden, med vedtekter, årsmeldinger, informasjon om styret, NiBs miljøvernpris, elektroniske versjoner av *Nøttekråka* fra 2005, og noen av våre andre publikasjoner. Invitasjoner til arrangementer legges i tillegg ut på NiBs Facebook-side. Du kan følge oss på Facebook:

<https://www.facebook.com/naturvern.baerum>

Vi sender ut nyhetsbrev til våre medlemmer om arrangementer og om våre siste uttalelser og presseklipp. Hvis du ikke allerede får vårt nyhetsbrev: husk å sende e-postadressen din til baerum@naturvernforbundet.no. Avisa *Nøttekråka* sendes til alle våre hovedmedlemmer, og til medlemmer og varamedlemmer i kommunestyret i Bærum.

Har du forslag til stoff?

Send e-post til baerum@naturvernforbundet.no

Utgitt av:

Naturvernforbundet i Bærum (NiB),
Postboks 252, 1319 Bekkestua
baerum@naturvernforbundet.no
Bankgiro: 1627.11.34243
Org.nr. 971 258 551

Ansvarlig redaktør:

Kari Balke Øiseth

Redaksjonsmedarbeidere:

Morten Bergan, Bjørg Petra Brekke,
Tom Ekeli og Bente Tovik

Utforming: Ketill Berger, Film&Form

Trykk: Rolf Ottesen AS

Opplag: 1600

Forsidebilde: Fra Kolsås-Dælivann.
Foto: Sunniva Schjetne.

NiB-styret 2022. Fra venstre Liv Hilde Vårvik Lien, Bo Wingård, Sunniva Schjetne, Morten Bergan, Bente Tovik, Kari Balke Øiseth, Anna Borg og Finn Otto Kvillum. Helga Fastrup Ervik og Tomas Westly var ikke til stede. FOTO: FINN-OLAV BERGLIE

Naturvernforbundet i Bærum – på lag med naturen

Naturvernforbundet i Bærum har stått på barrikadene for naturvern i 50 år. Mange vil kanskje kalle oss en protestorganisasjon, men hvem er vi egentlig?

Tekst: Bente Tovik
Naturvernforbundet i Bærum

Naturvernforbundet i Bærum (NiB) ble stiftet 29. august 1972 og er det største lokallaget i Norges Naturvernforbund med nesten 1700 medlemmer.

Bærum har et av Norges rikeste naturmangfold, og NiB jobber kontinuerlig for å verne om Bærumsnaturen. Bærum er også en kommune med sterk befolkningsvekst og stort utbyggingspress. Dette har ført til at store deler av Bærums natur og landbruksarealer allerede er bygd ned. Men vi har vært synlige og vi har påvirket den overordnede areal- og miljøpolitikken i kommunen. Uten vårt engasjement

ville enda mer av Bærums natur- og kulturlandskaper blitt borte for alltid.

Hvem er vi egentlig og hva gjør vi?

NiB spiller en viktig rolle i naturvernarbeidet i Bærum. Uansett om man er enig eller ikke, er det viktig å ha en lokal og uavhengig stemme i natur- og miljøsaker. Noen kan ha en oppfatning av at vi er protestorganisasjon, men det kan kanskje være fordi det først og fremst er protestene det legges merke til? Konstruktive innspill forsvinner fort i mediens verden. NiB har som mål å

informere og argumentere på en saklig måte. Vi sier ja til å beholde dyrket mark og viktig natur.

Frivillig innsats og samarbeid med andre

Naturvernarbeidet i NiB er basert på frivillig innsats og samarbeid med andre organisasjoner. En viktig samarbeidspartner er Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA). Vi samarbeider også med Oslo og Omland Friluftsråd og Oslofjorden Friluftsråd.

I Bærum har vi et godt samarbeid med blant andre Bærum Natur- og Friluftsråd, Bærum Elveforum, BirdLife avd. Asker og Bærum, Fortidsminneforeningen i Bærum, Oslofjorden Friluftsråd, samt god kontakt med mange avfellene. På kommunalt nivå har det vært et godt samarbeid med Natur- og idrettsforvaltningen, tidligere Park- og idrettsvesenet.

«Ildsjeler» i styret

Styret består i dag av ti «ildsjeler» i 40 – 90 årsalderen fra Bærum. Flere har vært med i flere tiår og innehar en uvurderlig kompetanse. Det sier litt om engasjementet i styret, men også om et svært givende arbeid.

Beslutninger og arbeidsdeling foregår gjennom regelmessige styremøter, og oppgavene blir fordelt mellom styremedlemmene. Tidligere hadde lokallaget også arbeidsgrupper for å støtte styret, for eksempel informasjons- og aksjonsgruppe, forurensningsgruppe og arealdisponeringsgruppe. De første gruppene var aktive, men oppgavene måtte etter hvert fordeles mellom styremedlemmene. Vi samarbeider derimot godt med tidligere styremedlemmer, som bidrar inn i styrets arbeid.

Mange varierte oppgaver

Vi jobber med alt fra innspill, høringsuttalelser, rapporter og

Et av NiBs mange innlegg i Budstikka, denne gangen om planer for helårs turvei i Vestmarka.

kunnskapsgrunnlag, ulike dugnader, foredrag hos andre organisasjoner, turer i skog og mark, vervestands, bøker og brosjyrer, nettsider, medlemsblad og artikler i Budstikka. Budstikka har i tillegg oppslag om saker som vi er engasjert i.

Det høres kanskje kjedelig ut, men det å gi høringsuttalelser til reguleringsplaner, kommuneplaner og -meldinger er en veldig viktig del av arbeidet. For å få best mulig gjennomslag, blir høringsuttalelsene ofte kombinert med debattinnlegg i Budstikka.

Vi gjennomfører flere ulike typer dugnader: slåttedugnad, søppeldugnad, dugnad for å fjerne kjempebjørnekjeks og andre uønskete planter. Dugnadene bidrar til å fremme naturmangfold og å forbedre lokalmiljøet. I tillegg gir dugnadene inntekter

til drift av laget.

Vi har også flere initiativer i egen regi, blant annet for å synliggjøre det som trenger vern. Eksempler:

- Forslag til kommunen om områder der naturmangfold bør kartlegges
- Publikasjon om Bærums grønne lunger
- Forslag om hummerfredningsone
- Oppfølging av ulovlighetsaker (til kommunen, evt. Budstikka)
- Bidrag til restaureringstiltak (Tjernsmyrtjern)

I år starter vi arbeidet med å lage en ny kommunikasjonsstrategi. Målet er å engasjere og inspirere til fornyet innsats. Og vi ønsker å få med oss de som er unge i dag, de som skal være med å skape en god framtid!

De viktigste satsingsområdene for NiB:

Bærums biologiske mangfold

Bærum spesielle geografi, geologi og klima gjør at naturmangfoldet er blant det rikeste i Norge. Det forplikter oss til å ta vare på denne «arven». Flere av Bærums naturtyper er sjeldne og står på den norske rødlista. Eksempler på slike naturtyper i Bærum er kalk-lindeskog og kalktørrenger.

Grønne lunger i boligsonene

Grønnstrukturen defineres som veven av store og små naturpregede områder i byer og tettsteder. Den består gjerne av naturområder i byggesonen som grønne lunger, skogholt, fjellknauser og «hundremetersskoger». De har stor betydning for folkehelsen, spesielt for barn, unge og eldre.

NiB jobber for å bevare og styrke grønnstrukturen, og arbeider for at kommunen skal utarbeide en forpliktende grønnstrukturplan. I 2008 utga vi boken «Snarveier til trivsel – 150 grønne lunger i Bærum». I år kommer en ny og oppdatert bok, «Natur og trivsel – grønne lunger i Bærum».

Dyrket mark og kulturlandskap

I Bærum finnes den beste matjorden i landet, men nå er ca. 2/3 av Bærums dyrkede mark nedbygd. Bærum har fem store gjenværende landbruksområder: Grinijordene (fra Øverland til Fossum), Lommedalsjordene, Frogner/Tandberg-jordene, Bryn/Wøien-jordene og Tanumplatået. Andre gjenværende landbruksområder finnes i boligsonen, bl.a. gårdene Søndre Nes, Avløs og Store Stabekk. Vi mener kommunen må ha nulltoleranse for nedbygging av Bærums gjenværende matjord. Vi arbeider også for å beholde et intakt kulturlandskap på Tanumplatået.

Ved Tjersrudtjern, grønn lunge i Vestre Stabekk.
FOTO: BENTE TOVIK

Bærums kystsone

Bærums kystsone har et særdeles rikt geologisk og biologisk mangfold, inklusive den naturen som er på sjøbunnen, i de mange buktene og vikene, og på øyene i skjærgården. NiB vil ta vare på Bærums mangfoldige, varierte og levende kystsone med fokus på natur-, kulturminne- og rekreasjonsverdier. Bærums befolkning bør ha tilgang til en mest mulig naturlig kystsone og oppleve det særdeles rike naturmangfoldet.

Marka i Bærum

Marka er levested for et mangfold av dyr, planter og andre organismer. Marka er også svært viktig for befolkningen som et sted for friluftsliv, jakt, fiske og sanking, og for trening og idrettsaktiviteter. Skogbruk og idrett er de to største truslene mot naturverdier

i marka. Vi arbeider sammen med Naturvernforbundet i Oslo og Akershus for at Marka skal forvaltes på en måte som ivaretar naturmangfoldet

Bærums vassdrag

Nesten alle bekker i østre og midtre deler av Bærum har blitt lukket siden 1950-tallet. Svært mange bekker som rant ut i Lomma og Isielva ligger nå i rør. Det er viktig at bekker åpnes, og at kantsoner langs elver, bekker og vann ikke bygges ned eller forringes. Da har man langt bedre kontroll med flommer. Vi støtter arbeidet til Bærum Elveforum for å sikre vassdragene i Bærum.

Arealnøytral kommune er et stort mål for oss

Den største trusselen mot naturmangfoldet er nedbygging og

endret arealbruk. Det er et viktig mål for oss at Bærum må bli en arealnøytral kommune. Dette innebærer null netto nedbygging av natur og dyrket mark, noe som kan oppnås gjennom økt gjenbruk og fortetting av arealer som allerede er utsatt for inngrep. Det må også føres et arealregnskap og innføres en arealavgift for å redusere presset på natur.

Noen store seire og tap i kampen mot nedbygging

Vi har feiret noen seire, men også opplevd sviende nederlag i kampen mot nedbygging av sårbar natur.

Noen nederlag er ekstra vonde

Vi tapte slaget om golfbaner på jordene til Østre Øverland gård, Haga-gårdene og Norli gård. Den gang samarbeidet vi med en rek- ➤

ke andre organisasjoner under parolen «Si ja til fortsatt levende kulturlandskap i Østre Bærum basert på landbruk.»

Mye av Skallum-eiendommen, som besto av skog og dyrket mark, ble tross motstand fra NiB og lokalbefolkningen nedbygd til boligområde. Skallum var en betydelig grønn lunge i boligsonen. Vi arbeidet tett med Skallums Venner i denne saken.

Det ble et skiskytteranlegg ved Franskleiv i Vestmarka selv om vi argumenterte med at det heller skulle legges til Høymyr på Sollihøgda. Både Hole kommune og grunneieren hadde stilt seg positive til det.

Bærums-politikerne bestemte at sjøflyvirkomheten i Storøykilen på Fornebu fikk fortsette selv om Fylkesmannen for annen gang hadde sagt nei. Vi støttet Fylkesmannens avgjørelse. Saken endte hos Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som ga Bærum kommune medhold.

Boligprosjektene på Staver-sletta og Skui søndre/Kveise (Jarenlia) ble godkjent til tross for at begge ligger på Tanumplataet. Tanumplataet og Hornimarka omfattes av en kommunedelplan som er ment å være en verneplan.

Seire vi har feiret

Vi kan allikevel være stolte av å ha vært med på noen store seire, slik som for eksempel:

Det ble ikke noe skiskytteranlegg på Jordbru i 2006

Det hadde vært et betydelig engasjement i flere år for å beskytte naturkvalitetene og kulturlandskapet på Jordbru mot bygging av skiskytingsarena og trialbane. I mai 2006 deltok styret i NiB på en befaringsreise i området sammen med kommunens Plan- og miljøutvalg, med et påfølgende folkemøte i regi av Skui Vel. Stort oppmøte og kraftig motstand ble registrert. Vi samarbeidet tett

med Skui Vel i denne saken, som endte med at kommunestyret avviste idrettens reguleringsfor-slag.

Det ble også utarbeidet en faglig rapport over naturverdier og biologisk mangfold på Jordbru, der blant andre NiB sto som en av oppdragsgiverne.

Vi forhindret at det ble bygget ny skole på Jarmyra i 1995

Jarmyra og Tjernsrudtjernet utgjør det største gjenværende friområdet i Østre Bærum. Her ville Bærum kommune bygge en ny barneskole. Reaksjonene lot ikke vente på seg. Her samarbeidet vi med lokale krefter, som senere dannet Jarmyras Venner. Vi samlet inn 1450 underskrifter, som ble overlevert kommunestyret. Vi arrangerte også fakkeltog som fikk førstesideoppslag i Budstikka.

Det ble ingen barneskole på Jarmyra. I stedet fikk Jar og Grav skoler nye tilbygg.

Skål for Østernvann!

Slik beskrev Budstikka seieren til Østernvannaksjonistene etter at

politikerne under behandlingen av kommuneplanen sa nei til at området sydøst for Østernvann skulle bli Bærums nye utbyggingsretning i 1990.

NiB spilte en sentral rolle i folkeaksjonen som besto av naturvernere, velmedlemmer, markatravere, grunneiere m.fl. De hadde laget informasjonsbrosjyrer, kartlagt kulturminner, informert om utbyggingsplanene, laget TV-film og gått i demonstrasjonstog. Mange av deltagerne hadde tidligere bare ristet på hodet av demonstranter. Men å bygge ut Bærumsmarka ville de ikke være med på.

«Denne saken har vist at den grønne siden kan samarbeide i Bærum», uttalte lederen i NiB, Jens-Erik Røste, etter seieren.

Kolsås-Dælivann ble vernet i 1978

Kolsåsmassivet i vest og Dælivann-senkningen og Dæliskogen i øst ble vernet som landskapsvernområde ved Kongelig resolusjon i 1978. Vi sto ikke bak forslaget om at dette området skulle vernes, men bidro aktivt med å

Fra Kolsås-Dælivann. FOTO: TERJE BØHLER

synliggjøre naturverdiene der.

I 1982 fulgte NiB opp ved å utgi et hefte om naturverdiene i dette området. Resultatet ble et tiltalende og leseverdig informasjonshefte som har gledet mange skoleklasser og turgåere i 40 år. Hftet er fortsatt like aktuelt, og det sier litt om kvaliteten og engasjementet bak utgivelsen.

I 2018 hadde vi et stort arrangement i Sandvika Gamle Kino for å markere at det var 40 år siden Kolsås-Dælivann ble vernet.

Alpinanlegg i Gardlaushøgda ble skrinlagt i 1982

Ved årsskiftet 1980-81 ble det lagt frem omfattende planer for et alpinanlegg i Gardlaushøgda. Planene omfattet ca. 350 dekar, inkludert heis- og lysanlegg, bygninger og en parkeringsplass til 450 biler. Høringsrunden som fulgte resulterte i mange sterke protester fra blant annet antikvariske – og fylkeslandbruksmyndigheter.

NiB engasjerte seg sterkt i saken og påpekte at anlegget var innenfor markagrensen, at området ville tas ut av primærproduksjon som høgbonitet skogsmark, at området utgjorde attraktive ressurser for forskjellige dyrearter, at området var et viktig nærfriluftsområde for store befolkningsgrupper, at anlegget ville danne en barriere på tvers av bevegelsesmønstrer for tur- og friluftsfolk langs den vernede Ankerveien og to meget idylliske skogstier, at deler av området var en geologisk verneverdig sone og til slutt en skepsis til anleggets økonomiske bæreevne, særlig i snøfattige vintre.

Reguleringsplanen ble avvist av kommunestyret i juni 1982. I 2015 ble Gardlaushøgda vernet som naturreservat. 🐦

Gjettumbråtan i 1984, delvis gjengrodd. FOTO: MAGNE MIDTTUN

Gjettumbråtan – gammel slåttemark slås igjen

Siden 1998 har Naturvernforbundet i Bærum (NiB) skjøttet slåttemarka på den gamle husmannsplassen Gjettumbråtan. Skjøtselen blir gjort på dugnad, og slik har NiB reddet en utvalgt naturtype. Samtidig har tilskuddet til skjøtselen fra Statsforvalteren vært en god inntektskilde.

Tekst: Bjørg Petra Brekke
Naturvernforbundet i Bærum

Gjettumbråtan var husmannsplass under Øvre Gjettum. Familien på plassen hadde et par kyr og en sau, og dyrket hvete, bygg, havre og poteter til eget bruk. Hustuftene er fremdeles så vidt synlige ved utkanten av enga. Etter at plassen ble nedlagt

ble den brukt til beite, og kyr beitet her helt fram til 1960-årene. Ifølge Petter Emil Steen på Gjettum gård stod det i sin tid et sommerfjøs her. Senere har enga ligget brakk med unntak av korte, sporadiske perioder med hestebeite. ➤

Plassen ligger innenfor Kolsås-Dælivann landskapsvernområde og ble slik vernet i 1978. I 1998 var eng delvis gjengrodd med lauvtrekratt. Ellers vokste det hovedsakelig mjødukt der, men det fantes også arter det var viktig å ta vare på. Enga består av – og er omkranset av – flere naturtyper, blant annet fukteng og områder med berg i dagen.

Skjøtselen av Gjettumbråtan

startet med at NiB ønsket en slåtteeng til dugnadsarbeid og som et sted for å vise hvordan slått kan påvirke et område som er truet av gjengroing.

For å bevare arts mangfoldet må engene skjøttes med slått for å forhindre at de gror til med vier og løvtrær. Høyet må tørkes på bakken for at frø fra plantene skal spre seg godt og det tørre høyet må fjernes for å hindre nærings-tilførsel til eng. NiB gjennomfører slåttedugnaden på dette ca. 4 mål store jorden hvert år.

I starten var det daværende kontorleder Torbjørn Endal som arbeidet mest med prosjektet. Gjettumbråtan ble valgt fordi det er omtalt i skjøtselsplanen for Kolsås-Dælivann som ett av to tidligere beiter som foreslås å holdes åpne. Både botanikere og kommune ble kontaktet for råd. I kommunen syntes de at dette var et godt prosjekt, og etter avtale med P.E. Steen, gikk de inn med maskinelt utstyr og fjernet løv-trekrattet som hadde vokst opp. Dette er dokumentert på Magne Midttuns fotografier fra 1980-tallet. Han var oppsynsmann i Kolsås-Dælivann landskapsvernområde.

Slåtten ble gjort med en liten slåmaskin de første årene.

Maskin fikk vi låne av hyggelige naturvenner. Den første tiden hadde vi avtale med Bærum kommune om at vi skulle ta ut

Etter slåttedugnaden 2020, i koronaavstand. FOTO: HENNING SPELKAVID

graset og lagre det tørt, så NiBs daværende styremedlem Andreas Haslum på Vensås gård i Lommedalen hentet og lagret graset. Når vinteren kom hentet kommunen

høyet og la det på utvalgte steder i skogkanten for å hindre at elgen krysser store veier for å gå inn i boligsonen. I en periode da vi ikke hadde tilgang på passende

Slåttemark, eller slåtteeng, er en naturtype som har et stort arts-mangfold av planter og insekter. Slåttemark er en del av kulturlandskapet som er blitt til gjennom langvarig bruk der graset ble slått, tørket på hesjer eller på bakken og så fraktet bort for å bli vinterfôr til dyra. Etter slåtten ble eng brukte til beiting og eneste form for gjødsel var møkk fra beitedyra. Enga ble ikke pløyd og ikke tilsådd. I mange hundre år var store arealer i Norge slåttemark, særlig i siste halvdel av 1800-tallet.

Med nye driftsformer har naturtypen gått kraftig tilbake, og slåtteenger er nå kategorisert som kritisk truet på Norsk rødliste for naturtyper fra 2018. Slåtteeng er i tillegg erklært som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven og fikk egen handlingsplan i 2009.

slåmaskin, ble enda slått med ljå. De siste årene er det Jan Häusler fra lokallaget i Asker (NiA) som har tatt slåtten med NiAs egen slåmaskin. Kantene blir fremdeles slått med ljå.

Dagens skjøtsel foregår vanligvis i august etter at frøene har modnet. Planter på slåtteenger klarer seg med lite nitrogen, men artene er lyskrevende. Eksempler er prestekrage, tiriltunge, blåklokke, jonsokblom, vårfrytle, engnellik, gulaks og nattfiol. Slåtten må ikke skje for tidlig for at plantene skal rekke å sette frø.

Fra 2005 er det Zsuzsa Fey, tidligere nestleder i NiB, som har ansvar for skjøtselen og for søknader om midler fra statsfor-

valteren i Oslo og Viken, samt for å organisere selve dugnaden med slått, raking og fjerning av høyet. NiB får midler til skjøtselen også i 2022.

Floristisk inventering ble gjort første gang i juni 1998, den neste i juli og august 2005 og den siste i juni 2012. Undersøkelsene er derfor ikke helt sammenliknbare. Nå er det planlagt en ny inventering i juni/juli 2022. Målet med undersøkelsene er å se hvordan engas økologi påvirkes av skjøtselen.

Resultatet så langt er at det i 2012 ble funnet totalt 129 plantearter. Til sammenligning ble det funnet 78 plantearter i 2005,

Marianøkleblom blomstrer på Gjettumbråtan i mai. Arten er vurdert som sårbar på norsk rødliste for arter. FOTO: ZSUZSA FEY

Enga gir liv til insekter. Her gullbasse på prestekrage. FOTO: BJØRG PETRA BREKKE

og 64 plantearter i 1998. At det totale antallet plantearter har økt på 15 år, viser at skjøtsel av enga hjelper på det biologiske mangfoldet

I 2021 oppdaterte BioFokus skjøtelsesplanen for området på oppdrag fra statsforvalteren. I den oppdaterte skjøtelsesplanen fra beskrives Gjettumbråtan slik:

«Artsrik og variert eng som har fått økt arts mangfoldet med skjøtelsinnsats over to tiår. I de friske-fuktige delene er det fortsatt stort innslag av næringskrevende arter som hundegras, timotei, engreverumpe, engrapp, markrapp, skogstorkenebb, mjødurt, skogsivaks, fredløs, rød jonsokblom, hundekjeks og engsoleie. Det er samtidig partier

med mer typiske arter for semi-naturlig eng, som engknoppurt, knollerteknapp, rødknapp, gulflatbelg, skogkløver, karve, gulaks, prestekrage, smalkjempe, tiriltunge og fagerklokke. I tørrere flekker finnes også arter som engtjæreblom, markjordbær, kantkonvall og hårsveve. I og inntil enga er det også funnet grov nattfiol, breiflangre, rødflangre og marianøkleblom».

NiBs ønske er at Gjettumbråtan skal bli en slåtteeeng med flere forskjellige naturtyper i tett samspill. Drømmen er å få tilbake ballblom til den øvre delen av enga, og flere orkideer som grov nattfiol.

Tiltakene er å rydde kantene enda mer for å inkludere områdene med berg i dagen. På oversiden av enga vil kantrydding gjøre det bedre for forekomstene av breiflangre og rødflangre. Vi skal fortsette å luke gjengroingsplanten einstape før Sankthans for å svekke, og på sikt fjerne, hele bestanden.

NiB er stolte over den dugnadsinnsatsen som er gjort gjennom disse 23 årene, og ser fram til å fortsette å skjøtte den lille perlen. Ta kontakt hvis du vil være med! 🐿

● Vil du vite mer om Gjettumbråtan, kan du lese skjøtselsplanen fra BioFokus. Du kan også lese litt om tilblivelse av enga på side 118 i boka «Naturglede og kamp i 100 år», Naturvernforbundet i Oslo/Akershus 2014.

Kilder

<https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Gjettumbr%C3%A5tan>
<https://miljostatus.miljodirektoratet.no/slattemark>
<http://lager.biofokus.no/biofokus-notat/biofokusnotat2021-19.pdf>
<https://naturvernforbundet.no/noa/naturkunnskap/kulturenga-pa-gjettumbratan-article23716-2241.html>

Øverland – en kjær del av natur- og kulturlandskapet i Bærum

Tekst: Tom Ekeli

Tidligere leder i Naturvernforbundet i Bærum

Ved en av de mest populære inngangene til Bærumsmarka ligger Øverland-gårdene. Vi i Naturvernforbundet i Bærum (NiB) har i alle år fulgt ekstra godt med på hvordan jord- og skogbruksarealene i dette området forvaltes. Nå er det et skifte! Etter 75 år har Norges Vel solgt gården Øverland Vestre til familien Braathen. Hva betyr dette for jord- og skogbruk og natur- og friluftsliv?

Heldigvis var det lett å komme i kontakt med de nye eierne og det er spennende å høre om deres planer for fremtiden. Sigurd Braathen vil få ansvaret for driften av Øverland Vestre. Han er gift med eldste datter av Ole Petter

Rostad, som er eier av Øverland Østre. Den unge familien Rostad/Braathen flytter inn i våningshuset i år og blir dermed ansvarlige for driften av henholdsvis Østre og Vestre Øverland. Slik jeg ser det blir nå gården i praksis igjen samlet, slik det var på salig Peter Øverlands tid. Konsesjonen ble vedtatt i formannskapet 4. mai 2022. I konsesjonsbehandlingen krevde Bærum kommune bl.a. personlig bo- og driveplikt.

I følge Nibios gårdskart består Øverland Vestre av i alt 2 075 dekar. Herav 439 dekar fulldyrket jord, 21 dekar innmarksbeite, 1 492 dekar produktiv skog og 123 dekar annet areal. Totalt er Østre og Vestre Øverland på til sammen 4 030 dekar hvorav 3 113 dekar produktiv skog. Eiendom-

mene utgjør en betydelig del av identiteten og kulturlandskapet i Østre Bærum og ikke minst en stor del av Bærumsmarka.

Peter Øverland testamenterte Øverland-gårdene til Det Kongelige Selskap for Norges Vel i 1942, med forpliktelse om å drive gårdene til fremme av det norske jord- og skogbruket. Eiendommen ble imidlertid delt pga. en odelsløsning i 1947. Siden den gang har Norges Vel eid og drevet Øverland Vestre etter Peter Øverlands testamente.

Noen historiske arealkonflikter

Helt siden 1970-tallet har NiB protestert mot ulike forslag om endringer i arealbruk som har kommet fra begge Øverland-gårdene. Her er noen saker:

1980-81 Planer om alpinanlegg i Gardlaushøgda.

Ved årsskiftet 1980-81 ble det lagt frem omfattende planer for et alpinanlegg i Gardlaushøgda. Det var Fossum IL som stod bak planene i forståelse med grunneier på Øverland Østre. Planene omfattet 350 dekar skog og en parkeringsplass til 450 biler. Som en del av en folkelig opinion engasjerte Naturvernforbundet i Bærum seg sterkt i saken. Reguleringsplanen ble avvist av Bærum kommune-styre i juni 1982.

1995-2003 Golfbaner på Bærums beste matjord

I 1995 forelå utkast til kommuneplan med forslag om omregulering av 1 500 dekar fra jordbruksjord til golfformål vest for Griniveien. Øverland Østre var en av initiativtakerne. NiB tok initiativ til en bred aksjon mot planene sammen med natur- og friluftssorganisasjoner, jordbruksorganisasjoner og velforeninger. En viktig drivkraft i dette arbeidet var miljøvernprisvinner (1990), forpakter på Stein gård og leder i Akershus Bonde- og småbrukarlag, Torbjørn Haslestad. Han foreslo at Norges Vel heller burde starte andelslandbruk bl.a. på jordet nærmest Murenveien – der hvor Øverland Andelslandbruk dyrker grønnsaker i dag. Aksjonen førte til avisartikler, opprop til kommunestyret og markering i rådhusets borggård. Men kommuneplanen med 1 000 dekar regulert

til golf ble vedtatt i 1996. I denne prosessen viste det seg at også Norges Vel vurderte å la Øverland Vestre inngå i planene. NiB og alle organisasjonene som protesterte, sendte et brev til direktør Per Dæhlen i Norges Vel. Her ba vi om at Norges Vel konsentrerte seg om jordbruk og å følge Peter Øverlands testamente. Norges Vel trakk seg heldigvis fra planene. Økokrim anla på vegne av NiB og andre miljøvernorganisasjoner rettsak mot tiltakshaverne om manglende hensyntagen til Øverlandsvassdraget. Saken ble imidlertid henlagt på grunn av vage reguleringsbestemmelser. Vi oppnådde noen små seire som opprettholdelse av turveien mellom Griniveien og Ankerveien gjennom sumpskogen, og at den såkalte «driving-rangen» ble flyttet fra langs Ankerveien til Griniveien.

2002 Øverland Miljøgrend

Dette året ble vi kjent med Norges Vels planer om en miljøgrend langs Gamle Ringeriksvei. Den skulle være et nasjonalt eksempel på økologisk samspill og samarbeid mellom landbruk og lokalsamfunn. Her skulle oppvarming av boliger og driftsbygninger baseres på lokal bioenergi i form av flis fra egen skog, plantet energiskog og gjenvinning av organisk materiale fra gårdens jordbruksarealer. Gråvannet skulle behandles lokalt med sedimenteringsbasseng. Opprusting av gårdsbygninger til husdyrhold og besøksgård var også en del av planene. Dette ble en sak NiB ikke helt klarte å avvise. Boligdelen var problematisk med et betydelig inngrep i den skogkledde åsen og brøt dermed åsprofilen som ifølge kommuneplanens bestemmelser skal ivaretas, men miljøaspektet ved å knytte sammen gårdsbruk og lokalsamfunn virket spennende. Av ulike grunner ble bare bolig- og bioenergiden

av prosjektet gjennomført. Fra 2012 har 120 boliger i Øverland Miljøtun og Bærumsmarka FUS barnehage mottatt varmtvann (70°C) via rørledninger fra en flisfyrt varmesentral ved Øverland Vestre. Til sammen produseres 1 Gwh/året, energi basert på 15-20 trailerlass tilkjørt flis. I følge Oplandske Bioenergi er dette et nærvarmeanlegg som er en klimanøytral kilde til termisk energi.

Leietakerne på gården - ønsker å forlenge sine avtaler

Norges Vel hadde mange leietakere. Mange av disse drives av idealister som ønsker å ta vare på jord og natur i området. Noen sentrale leietakere må nevnes. Disse kjennetegnes ved at de ønsker å fornye sine leieavtaler med de nye eierne av Øverland Vestre.

Øverland Andelslandbruk

Andelslandbruket på Øverland ble etablert av Norges vel i 2006 og var den første gården

i Norge som ble drevet som et andelslandbruk. I dag er det 350 andelshavere. Det dyrkes økologiske grønnsaker på 20 dekar og arealet er godkjent av Debio (kontrollorganet for økologisk produksjon). Daglig leder Cecilie Rom forteller at mange ønsker å bli andelshavere. Enkelte år har de måttet sette opp ventelister. De gode erfaringene med økologisk produksjon i skolehagen og i andelslandbruket har også ført til at 285 dekar jord drives delvis økologisk. Denne jorda leies av Søndre Hosle gård til eng- og korndyrking i vekstskifte.

Stabekk videregående skole, linje for naturbruk med energi og miljøfag

Skolen har hatt en avtale med Norges Vel siden 1999. Det er en leieavtale med rett til bruk av innmark og utmark på gården, samt tilgang til bygninger og åpne tekniske installasjoner. Skolen har 45 elever fordelt på tre klassetrinn. Det er spesielt 1. og

2. klassene som er på Øverland to dager i uka. Arbeid i skogen er populært, og det betyr både sluttavvirkning (5-10 m³/år), planting og tynning. Skolen disponerer Øverlandshytta ved Fiskelausa og har der ansvar for både vedlikehold og oppsyn.

Skolehagen på Øverland

Skolehagen kom i gang i 2005 og ble startet og drives av vår miljøvernprisvinner (2009), Jolien Perotti. Hun forteller at hun tar imot 25 skoleklasser med til sammen 600 elever (1. til 10. trinn) hvert år i sommersesongen. Elevene kommer fra Steinerskolene på Hovseter og Grav, to klasser hver uke. De opplever forundring, ærefrykt, mye glede, kreativitet og oppdagertrang. Dette skjer samtidig som de dyrker frukt og nyttevekster økologisk. Jolien forteller at de har hatt problemer med jordrotter. Det løste de ved å sette opp en uglekasse i arboretet. Der klekker kattugla ut et kull med unger hvert år som vokser opp på jordrotter.

Skogvern og spennende tanker om skogsdrift

Som nevnt tidligere hadde Øverland Østre i 1981 planer om alpinanlegg ned fra Gardlaushøgda og på tvers av Ankerveien. Planene ble avvist av kommunen den gangen. I 2015 derimot ble Gardlaushøgda vernet som naturreservat, til stor glede for NiB og Bærums befolkning. Verneprosessen er et resultat av såkalt frivillig vern, hvor grunneierne på Stein gård, Øverland Vestre og Øverland Østre har fått godkjent at området har spesielle natur- og miljøkvaliteter som krever regulering av bruken og dermed utløser erstatning. Det er Statsforvalteren som godkjenner slike naturreservater etter en omfattende prosess og kartlegging. Reservatet er på ca. 575 dekar og er vernet etter naturmangfoldlo-

En spennende gulrot fra andelslandbruket.
FOTO: KIRSTI MARIE HOUGEN

ven. I verneforskriften står det at formålet med naturreservatet er å bevare et rikt skogområde med truet, sjelden og sårbar natur

Ifølge Sigurd Braathen er planene for Øverland fremtidsrettet. Det gjelder både vedlikehold av bygningsmassen, å sette Arboretet i forsvarlig stand og ikke minst drive aktivt jord- og skogbruk. Når det gjelder jordbruksdelen er det først og fremst å videreføre leieavtalene fra Norges Vel med Skolehagen i samarbeid med Steinerskolene, Øverland andelslandbruk og Stabekk videregående skole. Når det gjelder skogbruket ser han for seg for at begge gårdene legger om til fleralderskogbruk. Han ønsker å ta vare på gammelskog, myrområder og legge vekt på en attraktiv skog for friluftslivet.

Familien Braathen eier og driver bedriften Oso Hotwater. Her vurderer de å etablere et naturfond som skal støtte overgang til fleralderskogbruk i Norge, og

der hvor det er aktuelt kunne bruke fondet bl.a. til restaurering av skog tilbake til førindustriell tilstand. Han ser for seg at Øverland sammen med nabo-eiendommene i Bærumsmarka kan være piloter i gjennomføring av et slikt skogbruk. Med denne formen for skogforvaltning oppnår vi både eventyrskoger som er turfolkets høyeste preferanse, mer naturmangfold, en positiv klimaeffekt og god kvalitet på det virket som tas ut.

Bærum kommunes vilkår for konsesjon

I konsesjonsvilkårene står det bl.a.: «Når det gjelder Øverland er det i samfunnets interesse sterkt ønskelig at gården får en eier med evne og intensjon om å ta vare på naturmangfold, kulturminneverdier og gården som en arena for formidling og kunnskap om framtidsetta, bærekraftig landbruk.» I konklusjonen står det: «Prisen (50 mill.) må

sees i lys av eiendommens omfattende kulturhistoriske verdier i tillegg bolighus og rene landbruks- og driftsmessig aktiva. Ut fra en totalvurdering ansees det hensiktsmessig å godkjenne prisen – og derved få inn en eier som vurderes godt skikket, selv om prisen isolert sett overstiger gårdens landbruksmessige avkastningsverdi.»

Ifølge vedtaket om konsesjon fyller den nye eieren alle vilkårene. For å understreke dette ytterligere sier Christoffer Reidar Frölich-Braathen (far til Sigurd) at de skal bygge videre på det fundamentet som Peter Øverland og Norges Vel har skapt gjennom mange år med bl.a. økologisk landbruk og skånsom skogsdrift med plukkhogst.

Vi i Naturvernforbundet i Bærum konkluderer så langt med at eierskiftet har fått en god start og at vi lover å passe på at konsesjonsvilkårene følges opp i årene fremover. 🐦

Bærums siste naturskoger må sikres!

Tekst: Gjermund Andersen
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Gammelskog. Naturskog. Eventyrskog. Villmark.

Kjært barn har mange navn. Og kjært er det. Alle undersøkelser av turfolkets preferanser viser at naturskogkvalitetene slår an: Store og gamle trær, variasjon i skogstrukturen. Hemmelighetsfulle «rom» som oppstår i samspillet mellom terrenget og trærne. Unge og gamle trær av forskjellig størrelse, med ulik kvistsetting og -mengde. Selv gamle, døde trær som ligger på bakken skærer høyt – men da i en merkelig kontrast til nyere døde trær, de er ikke godt likt. Men hvordan de flotte gamle monumentene skal få sin patina uten først å være i den mindre likte kategorien, er ikke så lett å forstå.

Det er flott at turfolket liker gammel-skogen. Det trengs! For er det en naturtype som trenger forsvarere, er det gammel-skogen. Stadig mer intens hogst gjør at andelen stadig synker. Fra flatehogstene ble vanlige på 1950-tallet, har skogbruket spist og spist. I 1998 var det $\frac{1}{3}$ igjen på landsbasis. 16 år etter (2014) var andelen nede i $\frac{1}{4}$ – altså ble 0,5 prosent borte hvert år. Fra 2014 og fram til 2018 ble ødeleggestakten doblet: én prosent tapt hvert år. På landsbasis.

Mye verre er det lokalt. Fordi skogbruk primært foregår på god mark, i lavlandet og nær fløtningsvassdrag og skogsbilveier, er også naturskogen tuktet vesentlig hardere her. I 2018 var det bare 11 prosent gammel, naturlig skog igjen i Marka, utenom reservatene. Og de siste årenes hogster har høyst sannsynlig redusert dette til under $\frac{1}{10}$.

Denne siste lille resten mener vi naturvernere at må vernes. Vi må ha en hogststopp inntil områdene er kartlagt og verdiene er registrert. Men er de ikke det, spør du? Nei, og det er det som er sjokkerende. Vi har en skogforvaltning som ikke er kunnskapsbasert. Naturregistreringene er overlatt til skognæringens folk, og du skal ikke gå langt for å se at de ikke har registrert det de skulle. Områder med mange døde trær, med mye hengelav eller utgamle trær skal registreres, i tillegg til en rekke andre kvaliteter.

Landbruksdirektoratet sier at all skog som er aktuell for hogst skal registreres. Det har ikke skjedd. Skognæringen skryter av at registreringene er etterprøvbare. Det er de ➤

Eventyrskog med elge-
figur i Lillomarka.

FOTO: GJERMUND ANDERSEN

Eventyrskog ved Gråmagan
i Kolsås-Dælivann.
FOTO: BJØRG PETRA BREKKE

ikke. Det er faktisk helt umulig å få ut dokumentasjonen av registreringene. Det eneste vi får, er noen ringer på kartet som er det skogbruket er villige til å ta vare på. Hva de har funnet innenfor disse ringene får vi ikke vite. Hva de har sett eller ikke sett i andre skoger som tilfredsstiller kriteriene i registreringen, får vi heller ikke vite – eller om registrantene i det hele tatt har vært der.

Den offisielle Landskogtakseringen påstår at 29 prosent av deres representative prøveflater har kvaliteter som skulle vært registrert av skognæringen. Men kartene over de gjennomførte registreringene omfatter bare 3-4 prosent (eksakt hvor mye det er, er umulig å vite, da slik informasjon ikke gis ut), og av dette er det ikke engang alt næringen pålegger seg å ta vare på. Det er altså slik at $\frac{1}{4}$ av skogen i Norge har naturkvaliteter som skulle tilsi at de ble registrert, men som ikke er fanget opp. Og som derfor er fritt vilt for hogst. Det er bare områder som framgår av næringens egne registreringer man behøver å ta hensyn til, når man skal levere miljøsertifisert tømmer. Derfor foregår det nærmest daglig hogst i områder som skogbruket hevder at de ivaretar.

Hvordan er situasjonen i Oslomarka, og i Bærum? I motsetning til resten av landet, er det i Marka søknadsplikt for hogst. Det er ikke lov å starte en hogst uten kommunens godkjenning. Næringen sier at det gjelder strenge regler og at de tar svært store hensyn til friluftslivet. Med respekt å melde: det er tøv. Skogbruket drives minst like brutalt i Marka, som i resten av landet. Gammelskogssituasjonen speiler virkeligheten: det er bare flekker igjen med skikkelig skau. Turene våre går gjennom endeløse planteskoger – eller «granåkre» som vi burde kalle dem. Riktignok flater av ulik alder, men

uten naturskogens variasjon og kvaliteter. Slikt finnes snart bare i reservatene.

I Bærum er påvirkningen enda et hakk verre enn i områdene lenger nord. I Vestmarka og Bærumsmarka er gammelskogen sterkt redusert og fragmentert, selv om vi har perler som Kolsås-Dælivann, Kjaglia, Isi, Eineåsen, Gardlaushøgda, Ringiåsen og Ramsås. Skal du finne fin skog utenfor disse verneområdene, kan du prøve deg på Hujonfjell, Vensåskollene, Burudvannets østside og enkelte områder rundt Sæteren – Muren – Brunkollen.

Nettopp disse områdene har nettopp nå vår interesse. I løpet av 2022 og 2023 skal NOA lage en «Samlet plan for vern og restaurering av Markas naturverdier». Planen er å dokumentere natur- og opplevelsesverdiene i de gjenværende gammelskogene i Marka, med sikte på et forslag om vern av reservater etter naturmangfoldloven og friluftslivsområder etter Markaloven. Til dette håper vi på lokallagets og medlemmenes hjelp. Videre vil vi foreslå etablert korridorer og «hoppesteiner» som muliggjør at artene kan forflytte seg fra et område til et annet – slik at innavl unngås. Noen steder vil vi foreslå at gammelskogen restaureres – særlig i områder med stor tetthet av verneverdige områder, slik at vi på sikt kan bygge opp store sammenhengende områder med gammel skog. Det er faktisk en forutsetning for langsiktig overlevelse av arter spesielt knyttet til naturskogkvalitetene.

Jeg gratulerer lokallaget med de runde år, og håper på et nært og godt samarbeid for å ta vare på de siste restene av opprinnelig Bærums-skog, slik at også våre etterkommere kan få gleden av å oppleve intakt, naturlig skog, med alle dens innvånere og rariteter! 🦉

Bærum Elveforum – i tjeneste for Bærums vassdrag

Tekst: Kari Balke Øiseth
Naturvernforbundet i Bærum
og Terje Bøhler
Bærum Elveforum
Foto: Terje Bøhler

Apne elver og bekker er viktige for naturmangfold, for friluftsliv, og for flomsikring. Bærum Elveforum ivaretar Bærums bekker og elver til glede for innbyggerne. Bærum Elveforum har som mål å verne og rehabilitere Bærums blågrønne struktur, beskrive vassdrag og kulturminner, og engasjere barn, unge og voksne til frivillig innsats. Bærum Elveforum samarbeider med Bærum kommune for å få

dette til, og de gjør med dette en stor og viktig jobb for oss alle.

De fleste har sikkert gledet seg over tur-brosjyrene som Elveforum har utarbeidet, og over turstiene med opplysningsskiltet som Elveforum har sørget for. Det er kanskje ikke like synlig hvilken stor rolle de har spilt når det gjelder søppelrydding, åpning av vassdrag og annen påvirkning av kommunen som f.eks. deres arbeid med forbedring av vannkvalitet og elvemiljø. Nå er Bærum Elveforum også vertskap for Bærum Naturfestival, en ➤

Opplysningsskilt ved Sæterbekken

«turfestival» med et titalls turer som får folk ut på hyggelige og lærerike turer (www.naturfestival.no)

Bærum Elveforum har mer konkret arbeidet med:

- bekjempelse av den skadelige fremmedarten legepestrot langs Øverlandsvassdraget
- etablering av Vassdragsleden Øverlandselva, med benker og informasjonsplakater
- skjøtsel ved Gamle Øverland bro
- dokumentasjon av, og informasjon til kommunen om, at det er nødvendig med tilstrekkelig brede soner med naturlig vegetasjon langs elver og bekker
- miljøregistreringsrapporter og vassdragsbeskrivelser for alle de største vassdragene
- åpne seminarer, forummøter og årsmøter med eksterne foredragsholdere

Bærum Elveforum har også regelmessige møter med Bærum kommune i Samarbeidsforum for Vassdrag for oppfølging av vassdragssaker. Informasjon til publikum gjøres hovedsakelig gjennom aktiv bruk av hjemmesidene www.baerumelv.no og facebook-siden «Bærum Elveforum».

Naturvernforbundet i Bærum ser på seg selv som en av fadderne til Bærum Elveforum slik det fungerer i dag, og er stolte av det. Finn Otto Kvillum gjengir i sin dokumentasjon av NiBs historie:

«Nye» Bærum Elveforum ble stiftet 11. november 2014

Oslo hadde i mange år hatt et meget aktivt og godt arbeidende Oslo Elveforum. Orga-

nisasjonen hadde skapt nye idyller langs elvene, nedgravde bekker var gjenåpnet og turstier langs mange av vassdragene etablert. Bak Oslo Elveforum stod frivillige elvegrupper for byens vassdrag.

Behovet for et tilsvarende forum i Bærum hadde vært økende. I 2006 ble Bærum Elveforum etablert. På flere områder hadde det ikke fungert helt etter hensikten. Naturvernforbundet i Bærum, Bærum Natur- og Friluftsråd og Skui Vel tok derfor initiativet til å samle over 30 elvevenner til et stiftelsesmøte for «nye» Bærum Elveforum i Kommunegården i Sandvika. Det ble etablert elvegrupper for 10 elver og vassdrag. Elvegruppene etablerte «nye» Bærum Elveforum sammen med Brukerrådet for fisk, Asker og Bærum Historielag, Bærum Turlag og Oslofjordens Friluftsråd.

Bo Wingård i Lysakervassdragets Venner og Bjørn Lunøe i Sandvikselvas Venner ble valgt som leder og nestleder i interimsstyret frem til årsmøtet i april 2015. Da skulle vedtektene formaliseres og det nye styret velges.

Det bør tilføyes at Bo Wingård, mangeårig styremedlem i Naturvernforbundet i Bærum, var initiativtageren til stiftelsen av «Nye» Bærum Elveforum og har hovedæren for at Bærum kommune ble seg bevisst at vassdragene i Bærum, store som små, har fått sin fortjente oppmerksomhet.

Bo Wingård, som gjør en uvurderlig innsats for foreningen, er fremdeles leder av Bærum Elveforum, og sitter fremdeles i NiBs styre. Terje Bøhler har vært sekretariatsleder/prosjektleder fra 2015. Fem undergrupper med ildsjeler sørger også for mye praktisk arbeid: Engervannets venner, Lysakervassdragets venner, Øverlandsvassdragets venner, Skallumdammens venner og Mølladammens restaureringsprosjekt.

Finn Otto Kvillum – nestor i NiB

Intervjuer: Bjørg Petra Brekke
Naturvernforbundet i Bærum

Fortell litt om hvem du er, Finn Otto

Jeg ble født i 1930 og vokste opp på Bekkestua inntil Gjønneshjor-det der det i dag er boligblokker. Som gutt løp jeg mye på Gjønneshjor-gård. Det var særlig kuene i fjøset og arbeidshestene jeg var opp-tatt av. Men jeg fulgte også godt med på hva de dyrket på jordene. Interessen for og betydningen av jordbruket fikk jeg utvilsomt med meg fra Gjønneshjor-gård.

Noen bokorm var jeg ikke. Jeg hadde mest lyst til å være ute i skog og mark. Gjønneshjor-skogen, der Kleivveien går i dag, var et yndet sted. Om vinteren var jeg mye på ski i den såkalte Gryta der Gjønneshallen ligger i dag. Men jeg gikk også mye på ski i marka og da gjerne til markastua Muren. Den er for lengst nedlagt som markastue.

Utdannelse og arbeid

Jeg tok realartium på Valler i 1950. Deretter begynte jeg på et verksted fordi praktisk arbeid var et krav for å få ingeniørutdanneelse på den såkalte mellomteknikkern. Innimellom avtjente jeg verneplikten med ett år i Garden. Jeg skjønte etter hvert at det tekniske ikke var noe for meg og begynte på Studentfaglinjen på Handelsgym i Oslo. I 1954 begynte jeg i Norsk Brændselolje A/S (BP) og var der i 40 år. Mesteparten av tiden arbeidet jeg i smøre-

Finn Otto verver ved Burudvann sommeren 2020. FOTO: BJØRG PETRA BREKKE

oljeavdelingen der jeg etter hvert ble seksjonssjef.

Litt om familielivet

I 1958 ble Berit og jeg gift. Siden 1962 har vi bodd i et rekkehus på Gjetsum. Vi har vært gift i 64 år og har to barn, fire barnebarn og to oldebarn.

Det har alltid vært viktig for meg å bidra og jeg har vært aktiv i lag og foreninger. I BP var jeg

leder for funksjonærforeningen. I sameiet der jeg bor var jeg sekretær, leder og prosjektleder. Jeg var leder for Evje skoles musikkorps, der barna var med. Og selvfølgelig Naturvernforbundet i Bærum, da.

Hva vekket din interesse for naturen?

Etter andre verdenskrig var Bærum fremdeles langt på vei

en landbruksbygd. Få av gårdene var blitt transformert til boligområder. Men etter hver skjøt dette fart og Bærum endret seg mer og mer til å bli en forstad til Oslo.

Jeg reagerte på tapet av natur og spesielt landbruksarealer. Den saken som først engasjerte meg, var planen om å bygge et alpinanlegg i Gardlaushøgda. Et slikt anlegg ville bety et stort inngrep i naturen og det ville rasere deler av kulturminnet Ankerveien. Dette opprørte meg, og jeg skrev et eller to innlegg i Budstikka imot anlegget. Planen møtte bred motstand og ble nedstemt i kommunestyret.

Hva gjorde at du meldte deg inn i Naturvernforbundet?

Jeg hadde en nær kollega på jobben, Jens-Erik Røste. Han var leder i Naturvernforbundet i Bærum noen år. Vi snakket ofte om den stadige nedbyggingen av natur og den dyrkede jorda i Bærum og jeg meldte meg inn i Naturvernforbundet. Jeg husker at Jens-Erik og jeg skrev et innlegg i Budstikka om Ny Høvikvei som ville krysse Gjønnesskogen og Ballerudjordene. Budstikka kalte oss for «naturvernentusias-ter», og det moret oss.

Det var Jens-Erik som fikk meg inn i styret i Naturvernforbundet i Bærum i 1992.

Så ble du styremedlem

Det første året i styret var jeg varamedlem. Det var vanlig den gangen. I 1993 ble jeg styremedlem. Jeg ble pensjonist i august 1994 og gikk da fullt og helt inn for naturvernarbeidet.

I 1996 ble jeg nestleder under Tom Ekeli og så leder i 1998. Jeg har vært med i styret siden 1992, bortsett fra tre år i valgkomiteen. Men selv da var jeg med på alle styremøtene og påtok meg styreoppgaver. Jeg har vært leder i syv år og nestleder i fire år.

Noe av det som har opptatt

meg mest utenom de rene naturvernsakene, er verving av nye medlemmer. Jo flere medlemmer vi er, jo større tyngde bør vi få. Jeg har stått utallige timer på vervestands, som regel ved utfartsparkeringsplassene til marka. De beste stedene å stå har vist seg å være Burud, Fossum, Øverland og Franskleiv. Naturvernforbundet sentralt lagde en liten video der jeg ga råd og tips om verving. Den skulle vises til andre lokallag.

Spesielle saker du husker?

Etableringen av Haga Golf var en sak jeg fikk i fanget som nyvalgt leder i 1998. Vi hadde ingen tro på at golfbaner kunne omgjøres til landbruk i tilfelle matmangel. Selv Landbruksplan for Bærum, som politikerne hadde vedtatt, satte spørsmålstegn ved om golfbaner var en jordreserve. Tross reguleringsbestemmelsenes pålegg om skånsomhet ble vegetasjonen langs lengre strekninger av Øverlandselva fjernet. Sammen med Norsk Ornitologiske Forening – Asker og Bærum Lokallag og Oslo og Omland Friluftsråd anmeldte vi Haga Golf til Økokrim for miljøkriminalitet. Men det ble ingen rettssak av det, nettopp på grunn av de vage reguleringsbestemmelsene.

Ellers har disse sakene vært minneverdige: Skiskytingsanlegg og trialbane på Jordbru, skiskytingsanlegget i Vestmarka, boligprosjektene på Staversletta og i Jarenlia på Tanumplåtaet, boligblokker på et av Gjønneshordene, Smiejordet på Fossum og boliger på et av Vestre Øverlands jorder.

Du har skrevet utallige høringsuttalelser, innlegg i Budstikka og artikler i Nøttekråka – hva har du tenkt var det viktigste å formidle?

Det viktigste for meg har vært å prøve å forhindre den stadige bit-for-bit nedbyggingen av natur

Finn Otto med diplom fra Norges Naturvernforbund. FOTO: TOM EKELI

og landbruksjord. For noen år siden bestemte styret å konsentrere innsatsen om saker som angår marka, grønne lunger i boligsonen, kulturlandskapet og dyrket mark, kystsonen, vann og vassdrag, og ikke minst biologisk mangfold.

Naturen er umistelig. Hvis man bygger den ned, er den tapt for alltid og kan ikke gjenskapes. Vi skal være den tause naturens stemme. Respekt for naturen og for de lover og regelverk som skal styre våre handlinger er derfor noe av det jeg vil formidle. Jeg har alltid lagt vekt på å være saklig i min argumentasjon. Jeg er bevisst på at det ikke skal være noen lettvintheter eller omtrentligheter når Naturvernforbundet uttaler seg. Kanskje er det derfor jeg aldri har fått noen negative tilbakemeldinger eller hets, hverken i skrift eller på telefon.

Du har vært med lenge, og er fremdeles svært aktiv – hva er drivkraften din?

Kjærligheten til naturen og kulturlandskapet med matjord og åkre, er en drivkraft for meg. Jeg er også blitt mer og mer bevisst på det biologiske mangfoldet og fortviler over nedbygging av natur og matjord som gjør at vi taper dette mangfoldet. I byggesonen, der de store, gamle hagene har vært levested for fauna og flora, forsvinner disse verdiene når tomtene bygges ned.

Jeg er opptatt av at tapet av natur og endringene i klimaet vil få store følger for generasjonene som kommer etter oss. Dette kan gjøre at de får nærmest uutholdelige leveforhold. Tap av økosystemtjenester som ren luft, rensing av vann,

flomdemping, pollinering av planter osv. kan rett og slett gjøre det vanskelig for de som kommer etter oss å skaffe nok mat.

Heldigvis har jeg vært velsignet med god helse. Det å være med i styrearbeidet gjør at jeg holder meg aktiv og må skjerpe meg. Og så er jeg velsignet med en forståelsesfull kone som tar seg av nesten alt på hjemmefronten. Berit har gitt meg rom slik at jeg har kunnet bruke veldig mye av min tid på naturvern.

Til slutt må jeg få skryte litt av meg selv. Jeg er æresmedlem i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, og i 2020 ble jeg første æresmedlem i Naturvernforbundet i Bærum. Men den største æren er at jeg ble utnevnt som æresmedlem i Naturvernforbundet på deres landsmøte i april 2022. 🐦

Gratulerer med 50-årsjubileet!

Tekst: Maren Esmark og Tor Bjarne Christensen,
Sekretariatet i Naturvernforbundet

Gjennom sine femti år i naturens tjeneste har Naturvernforbundet i Bærum vist seg som en betydningsfull, ærverdig, respektert, utholdende og modig aktør. Vi sender gratulasjoner og hilsener fra generalsekretær og sekretariatet.

Når noen nevner lokallaget i Bærum, vekkes gjerne smil og varme tanker. Med sine 1686 medlemmer er det det største lokallaget vårt. Medlemsavdelingen vår har et eget ordtak: Look to Bærum! Det er ikke uten grunn. I Bærum har nemlig Naturvernforbundet de flinkeste medlemsververne i hele organisasjonen.

Bærum har en rekke flotte naturverdier, med øyene i Oslofjorden, kulturlandskap, dype skoger, Vestmarka, Bærumsmarka, innsjøer og elver. Samtidig er det er over 100 000 innbyggere i Bærum kommune. De er både ressurssterke og utbyggingsvillige. I Bærum utfordrer stadig politikere og kommuneadministrasjon både klima og natur i sin nærings- og utbyggingspolitikk. Det kan være krevende for et lokallag å stå imot og tale naturens sak, men dere har vist at dere gjør jobben på en imponerende måte.

Her er fem ord som til sammen sier litt om hvem og hva Naturvernforbundet i Bærum er:

Betydningsfull. Bærum ville vært en gråere, mer utbygd og langt naturfattigere kommune uten Naturvernforbundets lokallag. Barn, ungdom og fremtidige bærunsbeboere kan takke flere generasjoner frivillige naturvernere for at grøntområder, marka, friluftsområder, fjorden og skogen er bevart.

Ærverdig. Som et av Naturvernforbundets eldste lokallag, og det desidert største. Dere har en fin tradisjon og lange historiske linjer, kombinert med nye krefter og en helhetlig tilnærming. Dere har også flere æresmedlemmer.

Respektert. Politikere, byråkrater og meningmann lytter til Naturvernforbundet i Bærum. Dere har kunnskapsrike formidlere, som skriver høringsuttalelser, innspill, avisinnlegg og arrangerer folkemøter, turer, omvisninger og andre arrangementer.

Utholdende. Naturvern er ikke noe kortvarig blaff. Selv om vi har fått markaloven og har et strandsonevern, så kommer det stadig forsøk på å svekke naturvernet. I noen saker, som for eksempel Tanumplatået, kan det gå årevis fra idé til plan, behandling og endelig avgjørelse. Likevel passer Naturvernforbundet i Bærum på, uansett hvor lang tid det måtte ta.

Modig. Å tale bærumspolitikere midt imot krever sine naturvernere. Og ved mang en anledning har Naturvernforbundet i Bærum vist sitt mot, på folkemøter, i leserinnlegg og i avisintervjuer.

Vi gratulerer jubilentene i Bærum!

Nøttekråka – hvem er det?

Tekst: Morten Bergan
Naturvernforbundet i Bærum

Nøttekråka, NiBs medlemsblad, så dagens lys i 1986. I det første nummeret finner vi også begrunnelsen for navnevalget: «Som «kråke» i Bærum er det nok av natur- og miljøvernnotter å knekke.» Men hvem er nå denne «kråka»?

I Norge finnes åtte arter kråkefugler. Nøttekråka er nok den minst kjente av disse. Den er 35 cm stor, sjokoladebrun og overstrødd med hvite dråpeformete flekker. Den korte, brede stjerten er svart med et hvitt endebånd ytterst og også undergumpen er hvit. Den har et kraftig nebb. Dens levevis er litt slik som NiB sitt, den lever et skjult liv som ingen egentlig vet om, men så dukker den plutselig opp når det gjelder. Nøttekråka lever nemlig et taust og tilbaketrukket liv inne i granskogen. Ingen vet at den er der, vårsangen hører man knapt. Men så, ultimo juli, flyr

nøttekråkene ut av skogen og ned til lavlandet for å lete etter hasselnøtter. Det er først da vi ser dem. Og hører en litt hes, skurrende *krrrreh krrrreh* der de flyr, gjerne enkeltvis, på litt flaksende flukt med kurs for hasselkjerr. Da kan nøttekråka ligne litt på kortstjertete nøtteskriker, men nøtteskrika kommer gjerne først ned i villalandskapet på høsten når eikenøttene er klare.

Nøttekråka er en næringsspecialist som bare unntaksvis spiser noe annet enn hasselnøtter og bartrefrø. Det finnes også en sibirsk underart med smalere nebb, som heller har spesialisert seg på de store frøene fra sibirfuru (*sembrafuru*). Hasselnøttene samler fuglene i en kinnpose som kan romme et snes nøtter. Når kinnposen er full, flyr fuglen strake veien inn i granskogen igjen der den graver nøttene ned innenfor territoriet sitt. I slutten

Nøttekråke i flukt
– med hasselnøtt i
nebbet. FOTO: STEIN OLA
HAUGOM

av juli og i august måned er det skytteltrafikk ut av skogen og tilbake igjen. Nøttekråka gjør som ekornet, samler seg et matlager for vinteren. Den husker hvor den har lageret sitt og finner igjen nøttene selv når marka er snødekt i månedsvis.

Nøttekråka er svært stedbundet og paret holder trolig sammen livet ut. Et kvistrede bygges høyt oppe i et grantre og ungene føres med hamstrete hasselnøtter fra foregående høst. Dens vanlige utbredelsesområde er i lavlandet vest av Oslofjorden. Asker og Bærum har lenge vært kjent for solid bestand av nøttekråke. Fuglen ble derfor det naturlige symbolet også for den lokale ornitologforeningen i Asker og Bærum. Nøttekråka er en skikkelig standfugl, men dersom hasselnøttproduksjonen har vært dårlig så blir det matmangel. Da kan de utvandre og opptre invasjonsartet utenfor sitt vanlige

Nøttekråke fotografert i
Tøyenparken.
FOTO: ODD RIGENHOLT

utbredelsesområde. Særlig den sibirske underarten foretar ofte slike invasjonsartete trekk når produksjonen av sembrafurufrø slår feil. De sees da i store antall gjennom Skandinavia, også i vårt område.

Det vitenskapelige navnet til nøttekråka er *Nucifraga caryocatactes* som betyr «nøtteknekker» på både latin (slektsnavnet) og på gresk (artsnavnet), oppkalt etter dens viktigste næring – hasselnøtten. Nøttene holdes med foten på et hardt underlag og åpnes med noen få, kraftige, nebbhugg slik at nøtten kløyves i to halvdelar.

Hassel er en av artene i den norske edelløvskogen selv om noe hassel også vokser innover i barskogen. De fleste hasselkjerr er altså i lavereliggende strøk, der folk liker å bo. Naturens nærings-spesialister er de som er mest sårbare for menneskeskapte påvirkninger. Derfor er det så viktig å ta vare på skogholt – grønne lunger – i lavereliggende villastrøk og ikke bygge ned alt som ser ut som «bare kratt». «Bare kratt» har altså også en viktig funksjon. Det er jo slikt NiB kjemper for. Bra navnevalg på et tidsskrift. 🐦

Nisseskjegg – et naturfenomen

Tekst og foto: Bjørg Petra Brekke
Naturvernforbundet i Bærum

Hver senhøst kikker jeg spent inn blant trestammer og busker, helst langs bekker og vassdrag, i håp om å se nisseskjegg. Jeg vet ikke hva det er med dette naturfenomenet som gjør meg så glad, men opplivet blir jeg. Kanskje fordi dette er et av de mest spennende fenomenene som naturen skaper og overrasker oss med. Og kjært barn har mange navn, fenomenet kalles også ishår, håris eller isblomst.

Første gangen jeg så en pinne med nisseskjegg, skjønte jeg ikke hva det var. «Har noen kasta fra seg en bomullsdott her?», tenkte jeg. Men ved nærmere gransking så jeg at det var tynne, tynne tråder av is som dannet et spinn.

Dette måtte sjekkes, og etter noe «googling» fant jeg ut at

nisseskjegg oppstår i et samspill mellom vær, fuktighet og en helt spesiell sopp.

Nisseskjegg oppstår på fuktig og dødt/råttent løvtre, for eksempel rogn, når temperaturen er rett under null og det ikke er snø på bakken. Og så må treet være angrepet av soppen *Exidiopsis effusa*. De helt nøyaktige forutsetningene for at nisseskjegg skal dannes, er ikke helt utklart, men når treet brytes ned av soppen, dannes karbondioksid som trykker væten ut gjennom porene i treet. Noen stoffer som er oppløst i vannet, gjør at det fryser umiddelbart selv om temperaturen bare er så vidt under null, og blir til tynne, tynne isstråler.

Mer vet jeg ikke, men vakkert er det. Kikk etter nisseskjegg neste gang du går i skogen senhøstes, så kanskje du ser det selv. 🐦

Nisseskjegg. Iskrystallene ser ut som sukkerspinn.

Returadresse:
Naturvernforbundet i Bærum
Pb. 252
1319 Bekkestua

Sjøholmen er et unikt kunst- og kulturhus i en 1500 kvm stor villa fra 1890 ved sjøen i Sandvika. Sjøholmen er en del av Kyststien og i området rundt huset finner du et fantastisk turområde, med blant annet en klatrepark.
FOTO: FINN-OLAV BERGLIE

Naturvernforbundet i Bærum fyller 50 år

Stor jubileumsfest på Sjøholmen
Søndag 25. september 2022

Vi inviterer hele Bærums befolkning til å være med og feire jubileet vårt!

Det blir underholdning for barn og voksne:

- Stabekk Janitsjar spiller
- Bærum dykkerklubb går i vannet og filmer, filmen blir vist på storskjerm
- Quiz for store og små
- Bærums ordfører holder tale
- Sangleker for barna
- Foredrag av Tone Dietrichson – en av Norges største billedkunstnere
- Lansering av jubileumsbok om grønne lunger i Bærum

Gratis pølser og brus til barna

Gratis kaffe og kaker til de voksne

Feiringen starter kl. 11:00 og avsluttes kl. 15:00.

Mer detaljert program blir sendt ut i nyhetsbrevet vårt i september.

VELKOMMEN!

Naturvernforbundet i Bærum

